

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ DOKTORSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložil(a) student(ka): Jindřich ČELADÍN

Název práce: Proces konstituování národní litevské historiografie v 19. století

Oponoval (u externích oponentů uveďte též adresu a funkci v rámci instituce):
Jiří Vykoukal

1. **OBSAH A CÍL PRÁCE** (stručná informace o práci, formulace cíle): Deklarovaným cílem práce je určit moment, v němž se litevská historiografie rozešla s polskou, přičemž tento cíl je rozveden do čtyř hlavních otázek: 1. Kdy a jak došlo v litevské historiografii k hodnotovým změnám (není ovšem uvedeno, co se míní hodnotovými změnami); 2. Proč se litevská historiografie vydělovala z polské; 3. Kdy došlo k definitivnímu rozchodu litevské historiografie s polskou koncepcí (není uvedeno čeho); 4. Byla litevská historiografie na počátku 20. století plně etablovaná (není uvedeno, co se tím rozumí)?

2. **VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ** (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.): Disertace je zpracována převážně na základě litevských a polských zdrojů (na úrovni primárních pramenů i sekundární literatury). Práci s primárními zdroji v litevštině je třeba ocenit, představuje nepochybně jeden z hlavních kladů práce zejména ve smyslu přiblížení názorů a idejí, které by jinak českému čtenáři zůstaly nepřístupné.

Autor dále pokračuje kapitolou pokoušející se konceptualizovat litevské národní hnutí v kontextu některých teorií nacionalismu (s konečným důrazem na Hrochovu typologii), poté přechází (teprve) k charakteristice literatury předmětu (spíše popisným způsobem) a vlastní výklad na téma vývoje litevské historiografie do roku 1905 pojímá formou jakýchsi osobních a institucionálních portrétů. Historiografické pasáže jsou doplněny kapitolou o publicistických polemikách (nazvaných poněkud nekonvenčně „publicistickou historiografií“) a práce je uzavřena závěrem, kde došlo k jistému nepochopení rozdílu mezi závěrem a summary, protože text summary je překladem závěru, ale tyto dva žánry se od sebe mají lišit.

3. **FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ** (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

První problém je v tom, že hlavní cíl práce je současně také definován jako podotázka a uvedené cíle, resp. otázky nejsou blíže vysvětleny, protože autor „přepne“ na téma nacionalismu, které ale příliš nevyužije v následující kapitole.

Druhým problémem je definice pojmů – autor mluví o bodu, v němž se rozešly cesty polské a litevské historiografie, ale teprve ve druhé kapitole se začínáme postupně dozvídat, co si máme představit pod pojmem litevská a polská historiografie. Autor tu dospívá v podstatě ke zčásti zřejmému, zčásti banálnímu závěru, že do určité doby těžko rozlišit mezi „polským“ a „litevským“, nicméně do litevské historiografie zařadí například Joachima Lelewela na základě faktu, že po určitou dobu svého života žil na území dnešní Litvy, ale pak (s. 39) o něm mluví jako o „nejvýznamnějším polském historikovi 1. poloviny 19. století“. Tím ovšem vzniká přístup, na jehož základě můžeme zařadit do „litevské“ historiografie třeba také Adama Naruszewicze, královského historiografa na dvoře Stanisława Poniatowského, vyučujícího současně na vilniuské akademii (budoucí univerzitě) a zastávajícího dokonce úřad hlavního litevského notáře, nemluvě o dalších autorech. Přístup, který definuje jako litevské to, co „za litevské považovali tehdejší a současní Litevci“ mi přijde dost nešťastný (zkuste vyměnit litevský za ruský a vztáhnout to na současnou situaci na Ukrajině). Bylo by třeba přesnějším způsobem dát do souvislosti, co znamená litevský ve smyslu zemském, jazykovém, politickém, toto sledovat v pohybu těchto pojmů časem a konfrontovat s vlastním vývojem historiografie. Autor zřejmě tuší, v čem je problém, nicméně v textu samotném je to těžko k dohledání.

Dalším matoucím prvkem je to, že se tu míchají dohromady objekty autorova výzkum (protagonisté litevské historiografie) s autory, které lze zařadit spíše do sekundární literatury. Pokud se ptáme na bod rozchodu obou historiografií, je tedy třeba využít nějakou alespoň pracovní definici, protože kombinace absentující definice pojmu „litevská historiografie“ s „biografickým“ pojednáním jasnou odpověď nedává, navíc tímto způsobem autor ztrácí ze zřetele čtyři hlavní otázky z úvodu, jejichž stopy se v textu hledají poměrně dost těžko a čtenář si musí odpovědi rekonstruovat sám.

Zčásti je to zřejmě způsobeno kolísáním mezi popisně kompilačním a interpretačním přístupem (autor často jen převypráví texty, aniž by jejich interpretaci více svázel s řešením v úvodu uvedených otázek), zčásti nepořádnou prací se zdroji. U některých citovaných textů nejsou odkazy na stránky, někde se odkazuje na původní texty prostřednictvím jejich překladů nebo jiných autorů, některé odkazované tituly nejsou uvedeny v seznamu literatury (např. pozn. 152, Mikucki), rozběhly se fonty písma atd.

4. KONTROLA ORIGINALITY TEXTU

Práce je pode kontroly originální.

5. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.): Kromě formálních nedostatků a nevalné editace považuji za hlavní problém disertace, že její autor trochu (někdy dost) promarnil práci věnovanou studiu tématu. Na jedné straně tu máme velmi dobré analýzy jednotlivých autorů, na druhé straně těžko dohledat propojení těchto analýz s vlastní koncepcí práce a výzkumnými otázkami vznesenými v úvodu. Průvodním problémem je pojmová nejasnost, takže čtenář balancuje na hraně domýšlení, co měl autor na mysli, jinak řečeno, text by měl být explicitnější, jasnější a zařazovat lépe konkrétní pasáže do předem rozmyšleného konceptu práce.

6. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

1. Byl rok 1861 opravdu přelomovým pro vývoj litevské historiografie, resp. dá se opravdu ztotožnit rytmus společenských proměn s mechanismem proměn historického myšlení?
2. Dá se (a pokud ano, od kdy) u litevských historiků 19. století vysledovat jasný minimalistický a maximalistický pohled na to, co je Litva jako teritorium?
3. Dá se u litevských historiků 19. století (ale i později) najít názor, že pro Litevce by bylo bývalo lepší, kdyby rezignovali na svou národnost a „rozpustili“ se v polském prostředí?

7. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA

Předloženou disertaci doporučuji k obhajobě.

Datum: 7.9.2022

Podpis:

Pozn.: Hodnocení pište k jednotlivým bodům, pokud nepíšete v textovém editoru, použijte při nedostatku místa zadní stranu nebo příložený list. V hodnocení práce se pokuste oddělit ty její nedostatky, které jsou, podle vašeho mínění, obhajobou neodstranitelné (např. chybí kritické zhodnocení pramenů a literatury), od těch věcí, které student může dobrou obhajobou napravit; poměr těchto dvou položek berte prosím v úvahu při stanovení konečné známky.